

УДК 351.84:341.23(477+460)

Д. О. Князева, аспірантка

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
кафедра загальноправових дисциплін та міжнародного права,
Французький бульвар, 24/26, м. Одеса, 65058, Україна

СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ ТА ІСПАНІЇ В ГАЛУЗІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

В статті розглянуто міжнародно-правове регулювання відносин України та Іспанії в сфері соціального забезпечення громадян з обох держав.

Ключові слова: Україна, Іспанія, соціальне забезпечення.

Міжнародним відносинам завжди приділялося багато уваги. Але вони настільки багатогранні, що охопити всі аспекти цих відносин не є можливим. Аналіз існуючої літератури (наприклад, Евстигнеев В. П. «Испания: основные направления внешней политики», Пряхин Д. «Внешняя политика Испании», Демчук П. О. «Міжнародні відносини та проблеми євроатлантичної інтеграції», Василенко М. Д., Василенко С. Д. «Україна: міжнародні зв'язки» та ін.) показує, що відносини між державами характеризуються, як правило, лише з торгово-економічної або історичної сторони. Тому дане дослідження буде присвячено саме правовим відносинам між Україною та Іспанією.

Україно-іспанські відносини мають досить розвинену правову базу у багатьох сферах, таких як встановлення відносин, економіка й інвестиції, соціо-культурна сфера, до якої належить сфера соціального забезпечення. З посиленням трудової міграції за кордон це питання є особливо актуальним.

Українські трудові мігранти, які працюють за кордоном, дуже часто зіштовхуються з проблемою нарахування пенсії при поверненні в Україну. Як відомо, для того, щоб забезпечити собі старість на Батьківщині, заробітчани мають сплачувати щомісячно 207,5 грн у Пенсійний фонд України, навіть знаходячись за кордоном.

Окрім того, за офіційними даними, в Іспанії налічується 77,7 тисяч українців, зареєстрованих за місцем проживання, що становить 1,49 % від загальної кількості іммігрантів в країні. Із загальної кількості громадян України, які зареєстровані за місцем проживання в Іспанії, 61,8 тисяч осіб мають дозволи на роботу або проживання в Іспанії, тобто перебувають в країні легально. За оцінками Посольства України, реально в Іспанії може проживати близько 100 тисяч українських громадян [4, 1].

Отже, між Україною та Іспанією були укладені Угода про соціальне забезпечення громадян та Адміністративний договір про застосування цієї угоди. Угода встановлює загальні положення відносно соціального забезпечення громадян, як-от сфери застосування, положення, які визначають застосоване законодавство, види допомоги та ін., а Адміністративний договір детально визначає порядок отримання й призначення зазначених видів допомоги.

Угода про соціальне забезпечення (далі — Угода) була укладена 17 грудня 1992 року, ратифікована Україною 07 жовтня 1996 року.

Але найважливішими, на наш погляд, є норми відносно допомоги. Так, Угода закріплює наступні види допомоги громадянам:

- допомога у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю, материнством, по вагітності та пологах, при народженні дитини, по догляду за дитиною;
- допомога по інвалідності, за віком та у зв'язку з втратою годувальника;
- допомога внаслідок нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання;
- допомога сім'ям.

Так, необхідною умовою для отримання допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю, материнством, по вагітності та пологах, при народженні дитини, по догляду за дитиною є накопичення трудового або страхового стажу. Такий вид допомоги виплачується «лише тією Договірною Стороною, відповідно до положень якої був застрахований працівник на момент настання підстав для призначення цієї допомоги» [1,1]. Згідно Адміністративного Договору, для призначення і виплати допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю, материнством, по вагітності та пологах, при народженні дитини і по догляду за дитиною Компетентний орган однієї з Договірних Сторін має звернутися до Компетентного органу іншої договірної Сторони за формуляром встановленого зразка про періоди трудового або страхового стажу, набуті згідно із законодавством Сторін. Які саме ці компетентні органи? Адміністративний Договір врегулює це питання. Так, в Україні: Міністерство праці та соціальної політики (з питань безробіття та надання допомоги у зв'язку з каліцтвом і профзахворюванням; з питань призначення пенсій, державної допомоги сім'ям з дітьми), Пенсійний фонд (з питань виплати пенсій та допомоги на поховання пенсіонерів), Фонд соціального страхування (з питань виплати допомоги по тимчасовій непрацездатності, по вагітності та пологах, при народженні дитини, по догляду за дитиною, допомоги на поховання осіб, які знаходились у трудових відносинах); в Іспанії: Національний Інститут Соціального Забезпечення (для всіх режимів, за виключенням Спеціального Морського Режиму); Соціальний Морський Інститут для Спеціального Морського Режиму. Складніше справа йде у призначенні допомоги по інвалідності, за віком та у зв'язку з втратою годувальника. Нарахування допомоги здійснюється у такому порядку:

– Компетентні органи кожної Договірної Сторони визначають право на допомогу та обчислюють її, враховуючи тільки трудовий чи страховий стаж, який був набутий під час поширення на працівника дії законодавства цієї Сторони.

– Компетентні органи кожної Договірної Сторони визначають право на допомогу, додаючи до свого трудового чи страхового стажу трудовий чи страховий стаж, набутий згідно із законодавством іншої Договірної Сторони.

– Після визначення стажу, який дає право на отримання допомоги, розраховується розмір виплат. У зв'язку з цим ст.10 Угоди розрізняє два види пенсій: теоретичну та пропорційну. Згідно ч.1 ст.10 перший вид допомоги «визначається за умови, що сумарний стаж був набутий відповідно до власного законодавства» [1,1]. Пропорційна пенсія «встановлюватиметься із застосуванням до теоретичної пенсії, розрахованої відповідно до її законодавства, тієї пропорції, яка існує між трудовим чи страховим стажем, набутим відповідно до законодавства Договірної Сторони, до якої належить орган, що нараховує допомогу, та загальним трудовим чи страховим стажем, набутим під час дії законодавства обох Договірних Сторін» [1,1].

Таким чином, бачимо, що вказана Угода належить до так званого пропорційного виду. Це означає, що при встановленні права на пенсію застосовується законодавство держави, в якій здійснювалась трудова діяльність. В залежності від того, в пенсійний фонд якої держави сплачувала страхові внески особа, тією державою і надаватиметься пенсійне забезпечення. Тобто витрати на пенсійне забезпечення

особи, яка працювала в різних державах, несе кожна із сторін пропорційно відпрацьованому стажу на її території згідно із власним законодавством. клопотання про призначення пенсій по інвалідності, за віком та у зв'язку із втратою годувальника подаються до Компетентного органу Договірної Сторони, на території якої проживає подавач заяви, відповідно до вимог її законодавства.

Однак вищевказане положення не буде застосовуватись Компетентними органами однієї з Договірних Сторін у випадках, якщо загальний трудовий чи страховий стаж, який набуто згідно з її законодавством, складає менше одного року і якщо, беручи до уваги цей стаж, право на отримання допомоги згідно із законодавством цієї Сторони не виникає.

Право на допомогу у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю, інвалідністю, смертю і втратою годувальника внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання буде визнаватися згідно із законодавством Договірної Сторони, під дію якого підпадав працівник на момент нещасного випадку або настання хвороби. Відповідна допомога виплачуватиметься цією Договірною Стороною. Знову спостерігаємо принцип «пропорційності», адже призначення допомоги здійснюється залежно від законодавства Договірної Сторони, яке на момент нещасного випадку поширювалося на працівника. Як закріплює Адміністративний Договір, клопотання про виплати подаються безпосередньо до Компетентного органу, або до органів координації тієї Договірної Сторони, законодавство якої поширювалося на працівника на момент настання нещасного випадку чи хвороби.

Стосовно допомоги сім'ям також простежується принцип пропорційності: «Допомога сім'ям виплачуватиметься згідно із законодавством і за рахунок тієї Договірної Сторони, під соціальне забезпечення якої підпадає працівник, або тієї, від якої він отримує допомогу» [1,1]. Адміністративний Договір більш детально регулює порядок призначення допомоги сім'ям: «...коли клопотання про допомогу сім'ям подається до Компетентного органу однієї з Договірних Сторін членами сім'ї, які проживають на території іншої Договірної Сторони, зацікавлена особа повинна представити довідку від Компетентного органу цієї останньої Сторони, яка б засвідчувала, що ці члени сім'ї не отримують виплат» [2,1].

На підставі вищенаведеного можна зробити наступні висновки. Правову базу, яка регулює співробітництво України та Іспанії в сфері соціального забезпечення, складають Угода про соціальне забезпечення громадян та Адміністративний Договір про визначення порядку застосування Угоди про соціальне забезпечення громадян. Особливістю цих двох нормативних актів є те, що вони належать до так званих пропорційних міжнародних угод, тобто передбачають пропорційне фінансування виплати пенсій сторонами, що підписали угоду, в залежності від стажу особи, набутого на території кожної із сторін. Обидва ці нормативні акти доповнюють один одного: якщо Угода більше регулює загальні положення стосовно соціального забезпечення (сфери застосування Угоди, принципи виплати допомоги, а головне — види допомоги), то Адміністративний Договір регламентує процес отримання усіх видів допомоги, вказаних в Угоді.

В цілому Угода охоплює всі види допомоги, які є необхідними для громадян, які вирішили здійснювати трудову діяльність за кордоном.

Література

1. Угода між Україною і Королівством Іспанія про соціальне забезпечення громадян. — Верховна Рада України. Офіційний веб-сайт // Законодавство України [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=724_005

2. Адміністративний договір про порядок застосування Угоди між Україною та Королівством Іспанія про соціальне забезпечення громадян. — Верховна Рада України. Офіційний веб-сайт // Законодавство України [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=724_023

